

מבית לוי

פסקי ומנהגי מרן הגר"ש ואזנר זצ"ל

גאב"ד ור"מ זכרון מאיר ב"ב ובעל "שבט הלוי"

ע"י הגאון רבי משה שטיין שליט"א

גליון 37

בס"ד, פרשת נח תשפ"א

חודש מרחשון מנהגי החודש

שם החדש מרחשון וכן אומרים בברכת החדש, וכן כותבים בכתובה חדש מרחשון, עם וי"ו אחת.

תענית שני חמישי ושני – בה"ב

מנהג קהילות רבות לומר סליחות לבה"ב, בימים שני חמישי ושני בתפלת שחרית, ומתחילין ביום שני הראשון שיוצא לאחר ר"ח.

בשבת שאחר ר"ח מרחשון עושים מי שבירך לכל מי שיקבל עליו להתענות תענית בה"ב. ואם ר"ח בשבת עושים המי שבירך בשבת שאחריו, ועושים סדר בה"ב בשבוע שאחריו. לוקח הש"ץ ס"ת בידו לפני אשרי, ואומר המי שבירך.

אומרים המי שבירך בשחרית אף כשיש ברית או חתן בביהמ"ד. כשיש ברית או חתן בביהמ"ד בימי בה"ב אין אומרים תחנון, ואומרים הסליחות רק עד הרחמים והסליחות.

ז' מרחשון – בקשת טל ומטר בברכת השנים

- א. בארץ ישראל מתחילים לשאול טל ומטר בברכת השנים בז' במרחשון. ומכריזים בתפילת ערבית בליל ז' מרחשון לאחר קדיש לפני שמו"ע ותן טל ומטר. בחו"ל מתחילים לשאול ששים יום לאחר תקופת תשרי.
- ב. טעה בארץ ישראל ושאל טל ומטר קודם ז' במרחשון צריך לחזור ולהתפלל שמו"ע.
- ג. טעה ולא הזכיר בברכת השנים מזכיר בשומע תפילה. טעה ולא הזכיר בשומע תפילה חוזר לברכת השנים טעה וחזר לשומע תפילה אין מחזירין אותו.
- ד. חזר לברך עלינו ושכח שוב, ונזכר קודם שהגיע לשומע תפילה יאמר בשומע תפילה.
- ה. שכח לומר ותן טל ומטר ונזכר לאחר שאמר יהיו לרצון [השני], חוזר לראשית.
- ו. שכח לומר ותן טל ומטר ונזכר באמצע אלוקי נצור קודם שאמר יהיו לרצון, והציבור הגיעו לקדושה, לא יענה עמהם קדושה אלא שומע ושותק ואח"כ יחזור לברך עלינו.

א. בשו"ע סי' תצ"ב יש נוהגים להתענות שני חמישי ושני אחר הפסח וכן אחר חג הסוכות וממתינים עד שיעבור כל חדש ניסן ותשרי ואז מתענים. הג"ה מיד בה"ב שאפשר להתענות. וטעם התענית כ' המ"א שחוששין שמא מתוך משתה ושמחה באו לידי עבירה, כמו שמצינו באיוב שהביא קרבנות, והתענית במקום קרבן (מ"ב סק"א). וכ' המ"ב (סק"ד, ממ"א בשם הש"ך) ומברכין בבה"כ בשבת הראשון שאחר ר"ח למי שיתענה בה"ב, ואחר אותו שבת מתחילין להתענות הבה"ב, וצריך לקבל התענית לפניו וכ' ע"ש.

ב. כן נהג מרן זצ"ל. ויש בזה מנהגים שונים. [הלבוש סי' תצ"ב כ' לומר אחר אשרי קודם יהללו. ובשערי אפרים (סי' ו' סמ"ו)] בפתחי שערים כ' בשם הלבוש אחר יהללו וצ"ע. וראה בלוח א"י (טיקוצ'ינסקי) דעות נוספות].

ג. מ"ב (סי' קי"ז סק"ג) להכריז טל ומטר, ושמעתי ממרן זצ"ל שהמנהג להכריז ותן טל ומטר ואין לשון המ"ב הוכחה.

ד. שו"ע סי' קי"ז ס"א.

ה. שמעתי ממרן זצ"ל, דכיון שלא תקנו להזכיר בזמן, הוה משנה ממטבע. [עיין בשערי תשובה (סו"ס ק"ח) בשם השלמי ציבור שאם ביקש גשם במנחה לפני הלילה שמתחילים לבקש גשם צריך לחזור ולהתפלל. ועיין בתהלה לדוד (סי' קי"ז ס"ק א-ב) שדעתו שא"צ לחזור ולהתפלל].

ו. שבט הלוי (ח"י סי' כ"ג) די ש' לסמוך בדיעבד על שיטות הראשונים המובא בטור שא"צ לחזור רק לשומע תפילה.

ז. שמעתי ממרן זצ"ל.

ח. ביאור הלכה (סו"ס קי"ז)

ט. בשבט הלוי (ח"ה סכ"ג) כתב בשכח יעלה ויבוא ונזכר בשעה שאומר אלוקי נצור והציבור הגיע לקדושה, שלא יענה עמהם קדושה דאם יענה קדושה הו"ל כעקר רגליו וחוזר לראש כיון שהסיח דעתו מהתפילה (ע"פ מ"ש מג"א ס' תכ"ב סק"ב ע"ט) ושכ"כ בשו"ת שואל משיב (מהדורה קמא ח"ג סי' קס"ט), שע"כ ישמע וישתוק ויחזור לרצה, עכת"ד. וה"ג בנידו"ד שלא

דין בני אר"י וחו"ל שאינם במקומם

בן אר"י שבא לחו"ל

בן אר"י שבא לחו"ל קודם ז' חשוון לא יתחיל לשאול טל ומטר בז' בחשוון אף בשומע תפילה"א.
בא לחו"ל אחרי ז' בחשוון אף שכבר התחיל לבקש טל ומטר בברכת השנים בארץ ישראל אינו ממשיך לשאול שם"י אלא ישאל טל ומטר בשומע תפילה"ג, שכח לשאול בשומע תפילה אינו צריך לחזור ולהתפלל"י.

ולכתחילה לא יתפלל לפני העמוד בחו"ל. ואם הוא חיוב כ"א"צ, יכול להתפלל ובתפילה שבלחש יבקש בשומע תפילה ובחזרת הש"ץ לא יבקש כלל"טו.

בן חו"ל שבא לאר"י

בן חו"ל שבא לאר"י בין לפני ז' בחשוון ובין לאחריו שואל ותן טל ומטר בברכת השנים כבן ארץ ישראל אף אם בא לתקופה קצרה בלבד"טו. ואף אם בא לאחר ז' בחשוון ובדעתו לחזור לחו"ל עוד קודם הזמן שמחילים לומר בחו"ל"י. וכשהוזר לחו"ל אינו ממשיך לשאול כלל (גם לא בשומע תפילה).

אמר ותן טל ומטר לפני ז' חשוון

בעת שלמדתי בישיבת חכמי לובלין באחד מהימים בבין הזמנים שאחר סוכות נגשתי לעמוד לתפילת מנחה בביהמ"ד.

בחזרת הש"ץ טעיתי ואמרתי ותן טל ומטר במקום ותן ברכה. בביהמ"ד התפלל הגה"צ רבי דוד צבי שנייבלג זצ"ל הדיין מויזניץ ורבה של מנצסט"ר, והוא העיר מיד לומר ותן ברכה אך אני כבר סיימתי את הברכה, הוא ניגש למרן הגר"ש ואזנר זצ"ל ואמר לו שטעיתי, ומרן זצ"ל אמר שאמשיך ולא אחזור.

לאחר שנים רבות שאלתי קמיה מרן זצ"ל בדין זה של מי שאמר ותן טל ומטר לפני ז' חשוון, ואמר לי שצריך לחזור וכפי שכתבנו במבית לוי.

אך י"ל שמרן זצ"ל לא חזר מהפסק הקודם, דיש לחלק בין תפילת הלחש דיחיד שצריך לחזור לחזרת הש"ץ, שכיון שיש מחלקת בדין זה וכנ"ל, ע"כ בחזרת הש"ץ בזמנינו שאינה כדי להוציא, אין לחזור.

יענה קדושה אלא שומע ושותק. וכ' בשבט הלוי (ח"י סי' י"ז י) דמ"מ אם ענה בדיעבד יחזור לרצה כמ"ש באשל אברהם (סי' תכ"ב) מספק ברכה שא"צ.

י. בבאר היטב (סי' קי"ז סק"ד) ובמ"ב (סק"ה) הביאו שנחלקו האחרונים בבן אר"י בחו"ל או להיפך אם דעתו לחזור בתוך שנה שואל כמקומו ואם דעתו לחזור אחר שנה שואל כמקום שהוא שם אע"פ שיש לו אשה ובנים בביתו כ"כ הפר"ח והביאו הפמ"ג. ובספר ברכי יוסף הסכים בשם כמה גדולים לדעת מהר"ז גוטה ומהר"י מולכו דכל אחד ישאל כבני העיר הנמצא בה ודלא כהפר"ח, וע"ש.

וטעם הברכ"י, דבן חו"ל הנמצא בא"י הוא צריך לחיי שעה באותם הימים עמהם, ובן א"י בחו"ל הוא יחיד בחו"ל ואין היחיד שואל וא"ל מרן זצ"ל שרגיל להורות בעיקר הדבר כהברכ"י, שדינו כמקום שנמצא בו [מלבד בבן אר"י שיצא לחו"ל אחר ז' בחשוון, שכיון שכבר התחיל לשאול לא יפסיק לגמרי וישאל בשומע תפילה וכ"כ בשבט הלוי (ח"י סי' כ"ב)].

יא. כדעת הברכ"י יוסף דדינו כמקום שנמצא שם. וס' יו"ט שני כהלכתו הביא שיש פוסקים שיתחיל לשאול בשומע תפילה. ודעת מרן זצ"ל להלכה כדעת הברכ"י שאף בשומע תפילה לא ישאל.

יב. כ' בברכי יוסף משום דהוה כחוכא ואיטלולא.

יג. שמעתי ממרן זצ"ל דכיון דכבר התחיל לא יפסיק, ובזה נוטה קצת מדעת הברכ"י יוסף, וכ"כ בשבט הלוי (ח"י סי' כ"ב).

יד. פשוט דהרי אינו שואל בשו"ת בגדר חיוב, וגם אם נוהג כדיעות שחייב לשאול בברכת השנים שמעתי ממרן זצ"ל דמ"מ אם שכח אינו חוזר דיש לסמוך על הדיעות דא"צ להזכיר.

טו. כ"כ בברכי יוסף (אות ה') דהנהוג כרדב"ז להזכיר ולא הוה אדעתיה ונעשה ש"ץ יום א נראה דבתפלה שבלחש ישאל כמנהג ארץ ישראל ובחזרה יזכיר טל כמנהג חו"ל, ע"ש.

טז. ברכי יוסף (אות ה').

יז. שמעתי ממרן זצ"ל.